

BÜLTEN

28 Eylül 2026

ORTAKLIKTAN ÇIKMA VE ÇIKARILMA: ŞİRKET TÜRÜ SEÇİMİNİN GÖRÜNMEYEN SONUCU

Limited şirkette ortak, kanunun tanıdığı yollarla ortaklıktan ayrılabilir; anonim şirkette bu imkân bulunmaz. Kuruluş aşamasında çoğu zaman fark edilmeyen bu ayrım, ortaklar arasında ilk uyuşmazlık doğduğunda belirleyici hâle gelir.

Sorun kuruluşta değil, ihtilafta ortaya çıkıyor

Türk hukukunda sermaye şirketleri bakımından uygulamada en sık tercih edilen iki tür, limited şirket ve anonim şirkettir. Tercih genellikle kuruluş maliyeti, asgari sermaye tutarı ve prosedürün basitliği üzerinden yapılır. Oysa iki tür arasındaki en önemli fark, şirketin kuruluşunda değil, ortaklık ilişkisinin bozulduğu anda kendini gösterir.

Ortaklar arasında güven ilişkisi zedelendiğinde sorulan soru her zaman aynıdır: Bu ortaklıktan nasıl çıkılır? Bu sorunun cevabı, şirketin limited mi yoksa anonim mi olduğuna göre tamamen değişir. Aynı ihtilaf, limited şirkette kanunî bir çıkış yolu doğururken anonim şirkette doğurmaz.

Temel formül

Limited şirkette kanunî çıkış ve çıkarma mekanizmaları mevcuttur. Anonim şirkette ise böyle bir mekanizma bulunmaz; bu düzen ancak pay sahipleri sözleşmesi ile kurulabilir.

Bu tek cümlelik ayrım, aşağıda açıklanan bütün sonuçların kaynağını oluşturur.

Limited şirkette ortak dört yoldan çıkabilir

Limited şirkette ortağın ortaklıktan ayrılması bakımından kanun birden çok yol öngörmektedir.

İlk olarak, şirket sözleşmesi ortaklara çıkma hakkı tanıyabilir ve bu hakkın kullanımını belirli şartlara bağlayabilir (TTK m. 638/1). Hak, müdürlere yöneltilen tek taraflı bir beyanla kullanılır; ayrıca dava açılması gerekmez.

İkinci olarak, sözleşmede böyle bir hüküm bulunmasa dahi her ortak, haklı sebeplerin varlığı hâlinde şirketten çıkmasına karar verilmesi için dava açabilir (TTK m. 638/2). Mahkeme, dava süresince ortaklıktan doğan hak ve borçların dondurulmasına karar verebilir.

Üçüncü olarak, bir ortağın çıkma istemini iletmesi üzerine müdür durumu diğer ortaklara bildirir ve her ortak bir ay içinde aynı sebebe dayanarak çıkmaya katılabilir (TTK m. 639). Uygulamada gözden kaçan nokta burada yatar: çıkmaya katılma müessesesi, tek bir ortağın çıkışını zincirleme bir toplu çıkışa dönüştürebilir.

Dördüncü olarak, haklı sebeple açılan fesih davasında mahkeme, feshe hükmetmek yerine davacı ortağın payının gerçek değerinin ödenmesine ve ortağın şirketten çıkarılmasına karar verebilir (TTK m. 636/3).

Şirket de ortağı çıkarabilir

Ortağın iradesi dışında ortaklıktan çıkarılması iki yoldan gerçekleşir.

Çıkarma sebepleri şirket sözleşmesinde önceden öngörülmüşse, genel kurul ağırlaştırılmış nisapla çıkarma kararı alabilir (TTK m. 640/1). Aranan nisap, temsil edilen oyların en az üçte ikisi ile oy hakkı bulunan esas sermayenin salt çoğunluğunun bir arada bulunmasıdır. Çıkarılan ortak bu karara karşı, kararın noter aracılığıyla kendisine bildirilmesinden itibaren üç ay içinde iptal davası açabilir.

Sözleşmede hüküm bulunmasa dahi şirket, haklı sebeplerin varlığı hâlinde ortağın çıkarılmasını mahkemeden isteyebilir (TTK m. 640/3). Ancak bu durumda yol yargısaldir ve zaman alır. Buradan çıkan pratik sonuç şudur: sözleşmede çıkarma sebebi yazılı değilse, şirketin elinde yalnızca dava yolu kalır.

Çıkışın bedelini şirket öder

Ayrılan ortak, payının gerçek değerine karşılık gelen ayrılma akçesini talep etmeye hak kazanır (TTK m. 641). Ancak bu alacak doğrudan muaccel olmaz; şirketin kullanılabilir özkaynağının bulunması, ayrılan ortağın paylarının devredilebilmesi veya esas sermayenin azaltılması koşullarından birine bağlanmıştır. Ödenmeyen kısım ise şirket alacaklılarından sonra gelen bir alacak niteliği taşır.

Bu düzenleme, çıkma hakkının şirket açısından taşıdığı riski açıkça ortaya koyar. Ayrılma akçesi şirketin özkaynağını doğrudan azaltır; kimi hâllerde sermaye azaltımını dahi gerektirir. Üstelik "gerçek değer" kavramı uygulamada uzun ve ihtilaflı bilirkişi süreçlerine yol açar. Bu nedenle ödeme takvimi ile değerlendirme yönteminin şirket sözleşmesinde önceden sınırlandırılması, hem şirketin hem de kalan ortakların lehinedir.

Anonim şirkette tablo tersine döner

Anonim şirkette pay sahibinin çıkma veya çıkarılma hakkı kural olarak bulunmaz. Esas sözleşmeye bu yönde bir hüküm konulamayacağı da kabul edilmektedir. Pay sahipliği sıfatı yalnızca sınırlı hâllerde sona erer.

Bu hâllerin başında olağan çıkış yolu olan pay devri gelir; ancak bunun için alıcı bulunması şarttır. Sermaye borcunu ödemeyen pay sahibi bakımından ıskat uygulanabilir, fakat bu yol yalnızca ödenmemiş sermaye ile sınırlıdır. Sermayenin en az yüzde onunu temsil eden pay sahipleri haklı sebeple fesih davası açtığı anda ise mahkeme, fesih yerine davacıların paylarının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılmalarına karar verebilir (TTK m. 531). Bunlara ek olarak, hâkimiyet ilişkisinde payların yüzde doksanına sahip şirket, şirketin işleyişini engelleyen azlığın paylarını satın alabilir (TTK m. 208); birleşme işlemlerinde de ayrılma akçesi ödenerek çıkarma mümkün olur.

Uygulamadaki sonuç nettir: kapalı bir anonim şirkette payını satacak alıcı bulamayan ve yüzde onluk eşiği aşamayan pay sahibi fiilen kilitlenir.

Anonim şirkette çıkış düzeni sözleşmeyle inşa edilir

Kanun bir mekanizma sunmadığından, anonim şirkette çıkış ve çıkarma hakları pay sahipleri sözleşmesine yazılır. Alım ve satım opsiyonları, birlikte satma (tag-along) ve birlikte satışa zorlama (drag-along) hakları ile karşılıklı satın alma (shotgun) hükümleri bu amaçla kullanılır.

Ancak bu hükümler borçlar hukuku düzeyinde etkilidir ve şirkete karşı ileri sürülemez. Sözleşmeye aykırı biçimde gerçekleştirilen bir pay devri geçerli olur; elde kalan tek yaptırım tazminat talebidir. Bu nedenle sözleşmesel hakların, esas sözleşmeye konulacak devir kısıtlaması (TTK m. 493) ile pay senetleri üzerinde kurulacak rehin veya emanet düzenlemeleriyle desteklenmesi gerekir.

Kısacası anonim şirkette çıkış hakkı doğuştan gelmez; sözleşme ile inşa edilir ve senetle güvenceye alınır.

En kritik ayrım: fesih davasını kim açabilir?

Her iki şirket türünde de mahkeme, haklı sebeple açılan fesih davasında feshe hükmetmek yerine alternatif çözüme karar verebilir. Yerleşik uygulamada fesih son çare sayılır ve mahkeme kural olarak davacının payının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılmasına hükmeder.

Fark, feshin sonucunda değil, dava açma ehliyetindedir. Limited şirkette pay oranı ne olursa olsun her ortak bu davayı açabilirken, anonim şirkette dava hakkı sermayenin onda birini temsil eden azlığa tanınmıştır.

Bu tek farkın iki ayrı sonucu vardır. Limited şirkette yüzde bir paylı bir ortak dahi şirketin varlığını yargı önüne taşıyabilir; dava tehdidi pazarlık aracına dönüşebilir. Anonim şirkette ise şirketin sürekliliği güvence altındadır, ancak eşiğin altındaki pay sahibi çözümsüz kalır.

Tür değiştirme kararı

Limited şirketin anonim şirkete dönüştürülmesi, ortakların kamu borçlarından kişisel sorumluluğunu ileriye dönük olarak sona erdirdiği ve senede bağlanmış payın iki yıl sonra devrinde vergi avantajı sağladığı için sıklıkla tercih edilmektedir. Ancak kararın yalnızca vergisel ve mali boyutuyla ele alınması hatalıdır.

Dönüşümle birlikte limited şirketin sunduğu çıkma hakkı, çıkarma imkânı ve her ortağa tanınan fesih davası hakkı ortadan kalkar. Bu durum şirketi ortak ihtilaflarına karşı sağlamlaştırır,

fakat aynı ihtilafta azınlık ortağı çözümsüz bırakabilir. Dolayısıyla dönüşüm tercih edilecekse, kaybedilen kanunî mekanizmaların yerini alacak pay sahipleri sözleşmesinin eş zamanlı olarak kurulması gerekir.

Çıkış yolları arasındaki vergi maliyeti farkı da göz ardı edilmemelidir. Senede bağlı anonim şirket payının iki yıl sonra devri vergi doğurmazken, limited şirket payının devri değer artış kazancına tabi tutulur; tasfiye ise hem kurumlar vergisi hem de kâr payı stopajı doğurduğundan en maliyetli çıkış yolunu oluşturur. Tasfiye kararı alınmadan önce kolaylaştırılmış birleşme, kısmi bölünme ve pay devri alternatifleri mutlaka değerlendirilmelidir.

Bu arada, asgari sermaye tutarına ulaşmayan şirketlerin 31.12.2026 tarihine kadar intibak etmemeleri hâlinde kanunen infisah etmiş sayılacakları da hatırlatılmalıdır. Zaten sermaye artırımını yapmak zorunda olan bir limited şirkette, aynı işlem içinde anonim şirkete dönüşmenin ek maliyeti belirgin biçimde düşüktür.

Sonuç: çıkış düzeni bugünden kurulmalıdır

Ortak ihtilafı doğduktan sonra kurulacak bir çıkış mekanizması, karşı tarafın da rızasını gerektirir ve çoğu zaman geç kalınmış olur. Doğru zamanı, ortaklar arasında henüz ihtilaf bulunmadığı zamandır.

Bu çerçevede dört başlık öne çıkmaktadır:

- **Şirket türü bilinçli seçilmelidir.** Limited şirket çıkışa açık ancak kırılgandır; anonim şirket istikrarlı ancak kilitleyicidir. Seçim, ortak sayısı ve ihtilaf ihtimali gözetilerek yapılmalıdır.
- **Tür değiştirmede boşluk bırakılmamalıdır.** Anonim şirkete geçilecekse, kaybedilen kanunî çıkış mekanizmalarının yerine pay sahipleri sözleşmesi eş zamanlı olarak kurulmalıdır.
- **Sözleşmesel haklar güvenceye alınmalıdır.** Alım-satım opsiyonları ve satış hakları, esas sözleşmedeki devir kısıtlaması ve pay senedi üzerindeki rehin ile desteklenmelidir.
- **Ayrılma akçesi sınırlandırılmalıdır.** Limited şirkette ödeme takvimi ve değer hesaplama yöntemi, şirket sözleşmesinde önceden belirlenmelidir.

Çıkma ve çıkarılma, şirket kurulurken düşünülmediğinde en pahalı hâliyle karşımıza çıkar.

